

zittingen
aar komt
hoe be-
agen ver-
les lands,
ad gehad
den ha-
re inven-
ken aan-
handen
meubilair
boud om
lijk alles
taat van
1 gebun-
anwijzing
arbeider
n is wat
het ligt
in beider
Patroon
heid on-
beschikt

s gelegen
het leven
t, in een
antwoord
enen, dat
ische me-
entie zich
is merkt
punt van
rgenoemd
lezeggen-
arandeert
dan kan
lijks verd
wordt an
mach-
schrijver
ij schreef
staanson-
komt in
eld, wor-
ngen, die
jfsleiding

l worden,
gen eener
b.v. door
kan word-
dag. Het
het hier
voor den
den on-
mach. Er
en ander
tussen
Bij slech-
ders nog
dernermer
ileen als
ls maat-
egenover
sel meest
Er zijn
ositie bij
heid be-

moet wor-
den ar-
of werk-

te dan-
1902 over
Talma,
s vrij en
ruik van
de samen-
de onder
den ar-
sch vaak
ns door
ischen in
redelijke
hure blz.
patroon
ienst, hij
gen deze
in zijn
den titel
ak reeds
van het
s er dus
door op-
te wijs-
worden.
eginselen
g of lei-
Het be-
vrijma-
de Wet
gezag-
ij komen
nzer vol-
geschrift

van het C.N.V. bepaalde revolutionaire tendenzen en doelstellingen van dit vakverbond nader hopen aan te wijzen. Overigens mogen wij voor wat de principiele fundeering van de relatie patroon-arbeider betreft wel verwijzen naar onze artikelen in de reeks „De crisis van het gezag in het bedrijfsleven”. Terwijl wij in een volgend artikel zullen bezien de vrijheid van den ondergeschikten loonarbeider bepaald naar het karakter van zijn werk, daar willen wij nu ter ondersteuning van onze gedachte, dat aantasting van het gezag in de onderneming, als aanwezig in de voorstellen en plannen voor economische medezeggenschap gelijk eerder aangetoond, de vrijmaking van den Arbeid niet bevordert maar in den weg staat, dit artikel besluiten met een verwijzing naar hetgeen ds J. C. Sikkel daarover schreef in zijn boek „De vrijmaking van den Arbeid” (blz. 115): „Zeker, het moet een constitueele gemeenschap worden in het Bedrijfsleven. Maar daarin juist is hoog en laag, gezag en gehoorzaamheid. Dit gezag is andersoortig als het Overheidsgezag. Het gaat uit van het recht van den geest, die het Bedrijf richt. Het gaat uit van het eigen recht en de vrijheid van den Ondernemer, van den Patroon. Het gaat uit van zijn eigendomsrecht. Het is organisch gezag, dat de gelede band en daarmee het recht van den enkele aan en in de Bedrijfs-gemeenschap moet erkennen en eerbiedigen, en dat den band alleen naar het gecontracteerd en geconstitueerd recht kan losmaken. Maar het is niet-temin wezenlijk gezag, dat den Arbeid in het Bedrijf bepaalt en regelt, en dat in de bedrijfs-gemeenschap, juist ook in en door het Arbeidscontract en de constitutie van rechtsverhoudingen, moet worden geëerbiedigd en gehandhaafd. Zonder de erkenning van dit gezag, immers evenzeer erkenning van een zedelijk goddelijk recht, is vrijmaking van den Arbeid niet mogelijk. En daarom ook moet, wie medewerkt, zich met hoofd en hand aan het hoofd van het Bedrijf onderschikken. Niet als zou hier ook altoos de gezagsdrager de hoogste mensch zijn. Maar de goddelijke ordening, waardoor de regeling van de levens-gemeenschap en de handhaving van het recht, ook van het organisch recht, onder de gewenschte waarborgen uitgaat van het gezag, moet ook hier geëerbiedigd worden; en geëerbiedigd moet daarbij ook de beschikking der goddelijke voorzienigheid, die den één in staat stelt, om een eigen Bedrijf in te richten en den ander niet”.

ds Sikkel besloot deze opmerkingen met de concluderende woorden „De organische Bedrijfs-gemeenschap zal altoos het gezag moeten eeren, dat in onze innerlijke rechtsconstitutie, onze consciëntie, door goddelijke ordening erkenning vordert; of — de organische Bedrijfs-gemeenschap zal niet zijn”.

P. GROEN.

RECTIFICATIE.

In ons vorig artikel moet in de eerste kolom, bl. 169, de verwijzing naar Psalm 119 vervallen, daar de woorden „mijn ziel kleeft aan het stof” de beteekenis hebben van: „mijn leven neigt naar het graf”. Onze opmerking t.a.v. de onvrijheid van veler leven door aardse goederen blijft overigens gehandhaafd en vindt o.a. ook steun in Matth. 19: 22—24. De rijke jongeling kon door zijn gekluisterd zijn aan aardse bezit niet komen tot de vrijheid in Christus („want hij had vele goederen”). Lees voorts 2e kolom blz. 169 6e en 7e regel van boven e e n d e r e in plaats van a n d e r e. De lezer vergeve mij deze onjuistheden. G.

GRONINGER Brieven

Amice frater.

Ook thans is er weer bij de herdenking van den sterfdag van Descartes door heel de wereldsche wijsheid gejubeld over het geweldige en groote, dat door dezen wijsgeer voor een drietal eeuwen is verricht. Wat was zijn groote daad?

Deze, dat hij de menschelijke wijsheid en wetenschap heeft bevrijd uit de banden der geopenbaarde waarheid, losgemaakt van het door de kerk des Heeren gepredikte Woord.

Alle autoriteit buiten zich zelf werd zoo door den mensch afgeschud. Hij werd zijn eigen baas. Of, zooals Nietzsche het eens zei: hij nam zelf het roer van het levenschip in zijn handen. Niet God, maar hij stuurde zelf. Iets waarvan een wijsgeer van onze dagen verzuchtte: heel bijzonder is dat nog niet gelukt.

Natuurlijk, zoo zegt men, is de wetenschap nadien wel verder gekomen en aanvaardt zij niet alles wat Descartes toen leerde, maar het komt hier op de hoofzaak aan. De mensch verhiel zich en zei: niet God maakte mij, maar ik maak God. Zoo werd het in een kortgeleden verschenen wetenschappelijk werk nog eens onderstreept.

Groot was dus die man, niet maar alleen voor de wetenschap, voor den staat, voor heel het leven, maar ook voor de kerk.

Het werk, dat hij begon, werd door den wijsgeer Spinoza voltooid.

Die trok de laatste consequentie. Descartes durfde ook uit vrees voor zijn kerk niet loochenen, dat God en wereld twee zijn, maar Spinoza trok de lijn consequent door: het heelal is God.

En het was de vader der ethischen in de vorige eeuw, Schleiermacher, die uitriep: laten wij met grooten eerbied ons den grooten Spinoza herinneren. Hij werd doordrongen van den hoogen Wereldgeest, het oneindige was zijn aanvang en einde, het universum zijn eenige en eeuwige liefde; in heilige onschuld en diepen ootmoed spiegelde hij zich in de eeuwige wereld en zag toe, hoe ook hij haar beminlijke spiegel was; vol van religie was hij en vol des heiligen Geestes en daarom staat hij ook daar alleen en boven allen verheven, meester in zijn kunst, verheven boven het profane glidde, zonder discipelen en zonder burgerrecht.

Erasmus zei: Heilige Socrates bid voor ons. Descartes sprak het hem gaarne na. Schleiermacher riep uit: heilige Spinoza, maar dan ook heilige Descartes, want de tweede is zonder de eerste niet.

Het is dan ook zeker, dat Descartes' wijsheid niet slechts de wereld, maar ook de kerk, zelfs die der Reformatie heeft verleid en tot den vreeselijken afval van den natuurlijke godsdienst gebracht.

Revius en Voetius begrepen dit dadelijk. Zij zagen het reeds rondom zich heen.

Het is daarom ook niet kwaad dat, nu thans weer de loftrampet is gestoken voor de groote daad van Descartes, wij, hetgeen hij dan leerde, eens wat nader met elkander bespreken. Wij behoeven daartoe geen wijsgeeren te zijn. Louter gehoorzame geloovigen, willen wij de dingen, hier aan de orde, goed zien.

In een wijsgeerig tijdschrift van deze dagen las ik: de wijsbegeerte spreekt over God, de wereld en den mensch.

Nu daarvan getuigt de Kerk des Heeren.

Gods Woord wijst ons ook hier den weg.

Want van de wijzen dezer wereld geldt wat Ps. 2 van de koningen der aarde zegt. Zij roepen uit: laat ons hunne banden verscheuren en hunne touwen van ons werpen.

Maar de psalmist laat er op volgen: Die in den hemel woont zal lachen, de Heere zal ze bespotten.

En wij mogen met de Schrift getuigen: want daar staat geschreven: Ik zal de wijsheid der wijzen doen vergaan en het verstand der verstandigen zal Ik te niet maken. Waar is de wijze? Waar is de Schriftgeleerde? Waar is de onderzoeker dezer eeuw? Heeft God de wijsheid dezer wereld niet dwaas gemaakt? I Cor. 1: 19 en 20.

Feitelijk leerde Descartes niets nieuws, maar greep hij, de Schrift verloochend, naar de oude heidense wijsheid terug.

Hij was een kind der Renaissance, die lijnrecht stond tegenover de Reformatie.

De mensch wilde God gelijk zijn. Door zijn rede, zijn zuivere verstand het wezen der dingen doorgronden, de waarheid vinden door de eigen kracht.

Zou hij, dus Descartes, zulks kunnen doen, dan moest hij zich van alle vooroordeel bevrijden. In niets beginnen met: ik geloof.

Nu was de kerk in haar roomsch verval er reeds toe gekomen, haar gelooven te verbinden met het weten der heidenen.

De Roomsche scholastiek, Thomas van Aquino voorop, leerde, dat de gewone man alles eenvoudig moest aannemen, wat de kerk hem leerde, maar voor den wijze, den man van wetenschap, gold dit niet. Zeker, er waren bovennatuurlijke dingen, die men op het gebod der kerk moest gelooven. Maar daarnaast was er ook veel, dat de mensch wel kon begrijpen, bewijzen.

Zelfs kon hij bewijzen, dat God bestaat. Maar de kerk leerde hem dan dat God Drieëinig is.

Er waren dus onbegrijpelijke, maar ook begrijpelijke dingen.

Zoo leerde niet alleen de Schrift, dat God bestaat, maar de natuur zel het ook. Daar was een natuurlijke godsdienst, en die kon het heel ver brengen. Tot de poorten des hemels zelfs. Maar de kerk moest die poorten openen.

Hoe gevaarlijk was dit alles reeds. Welk een afval.

De kleine mensch zou met zijn rede uit de natuur bewijzen, dat God bestaat. Niet maar zijn geloof, maar zijn weten zou dit vaststellen. De mannen der Renaissance gingen nu nog verder. Zij zeiden: wij blijven wel gelooven, wat de kerk beveelt, maar de wetenschap moet alle vooroordeel laten varen, wil zij in haar arbeid slagen.

Niet de Schrift, maar het geschapene, de natuur, is de bron der waarheid. En wie het grootsch gebouw der natuurwetenschap wil binnentreden, moet alles loslaten, wat hij slechts geloofde, hij moet een schoon blad papier zijn.

En zoo daagt dus de mensch God en Zijn werk voor de vierschaar zijner rede, zooals Da Costa het zong. Hij zal beslissen, of God zijn zal en wat Zijn werk zal zijn. De bron van alle waarachtig weten is niet het geloof maar ervaring. Vandaar den naam empirisme.

Met hartelijke groeten en heilbiede, uw toegeneen

MARNIX.

(Slot volgende week).

jes shampoo, 155 doosjes wond- en kinderopoeder, 1 blik soda, plm. 40 kg zachte zeep, 43 tuben Jodium tinctuur, 1 injectiespuut, 2 scharen, 1 splintertang, 1 doos griffels. Een gansch zeer groote hoeveelheid textiel, verband-artikelen, watten, pleisters enz. en diverse medicamenten. Verder nog een paar presentjes voor onze trouwe medewerkers op Soemba.

Aan geld ontving ik totaal f 2370,56.

Met dit resultaat ben ik hartelijk blij. Het is het bewijs, dat de liefde voor het werk der zending, Gode zij dank! nog gezond is.

Aan allen, die tot dit resultaat hebben meegewerkt: zeer hartelijk dank! En moge het allen die nog niet meewerkten ten voorbeeld zijn.

De zeep is in 42 kisten verzonden naar de boot, en textiel en verbandartikelen naar br. J. de Koning, Zuiderparklaan 214, Den Haag. Aan dit adres worden ook verder heel graag kleine en groote zendingen in ontvangst genomen.

En nu, broeders en zusters, maar weer met nieuwe kracht verder, want wij mogen in onzen ijver geen oogeblik verkouden. De medische verzorging en het onderwijs op de zendingevelden onzer kerken, vraagt onze voortdurende steun en belangstelling. Mesox rekent op ons aller medewerking.

Tenslotte: ik heb nog verschillende brieven liggen, waarvan de beantwoording moest wachten, omdat ik er weinig tijd voor had. Ik hoop die nu ook te verzorgen.

H. TROOSTHEIDE.

Bilthoven, Soestdijksweg 219 Zuid.
Giro 59046.

PERSSCHOUW

Dr L. v. d. Zanden contra Ds B. A. Bos

Dr L. v. d. Zanden schrijft in Gron. Kbl. (Synodoer.)

De Generale Synode van Den Haag, die volgens het plan in April zou samenkomen in haar laatste zitting, komt nu reeds samen Dinsdag 25 Februari 's morgens om 10 uur in de Valkenboschkerk.

Het verzoek tot deze vervroegde samenkomst is uitgegaan van deputaten voor samenspreking met de Geref. Kerken (onderh. Art. 31 K.O.). Meer is hierover officieel niet bekend. Ds B. A. Bos heeft echter in „De Roeper” geschreven, dat hij zich met anderen gewend heeft tot genoemde deputaten en dat de samensprekingen, die enkele weken al gaande zijn, in een gevorderd stadium verkeren. Dit bericht van ds Bos, dat in verschillende kerkbladen is overgenomen, wil ik ook aan de lezers onzer Kerkbode niet onthouden, omdat zij hierin zeker belang zullen stellen. Meer mag ik er niet van zeggen.

Uit het bericht blijkt, dat het initiatief is uitgegaan van ds Bos c.s. Men kan ook moeilijk verwachten, dat kerkelijke deputaten zich eigener beweging of op last van een kerkelijke vergadering zouden wenden tot individuele leden van een andere kerk om met hen samen te spreken over hereniging. Dit zou geen kerkelijke stijl zijn.

Geen kerkelijke stijl.

In orde.

Maar is het doen van ds B. A. Bos c.s. dan wel kerkelijke stijl?

Volgens deze logica niet.

Er zijn nog altijd joodsche mevrouwen die een christelijk dienstmeisje zoeken. Dan houdt de joodsche dame den sabbath en het dienstmeisje kan toch den Zaterdag besteden ten nutte van de sabbath-respecteerende familie.

Daarom ontroert ons dit vervolg niet:

Maar geheel anders wordt het, als om zo'n samenspreking verzocht wordt. Welke kerk zou dan weigeren?

Alleen een kerk, die anders redeneert dan de joodsche dame. Derhalve ontroert het volgende ons nog minder:

Het is daarom geheel onjuist en onbillijk om hierop critiek te oefenen, zoals sommige vrijgemaakte scribenten reeds hebben gedaan. Wij begrijpen ten volle, dat hun de gang van zaken niet aangenaam is, maar wij hebben de verschillen in de vrijgemaakte kerken toch niet veroorzaakt?

Op deze laatste vriendelijke vraag hebben we al geantwoord. Onze kerken in Groningen (onderteekening ook van ds B. A. Bos) en ik zelf nog pas in het artikel: Geen koehandel.

Overigens is er één troost. Dr v. d. Zanden schrijft tegen het zoeken van eigen eer. Als dat meenens blijft, zal hij stellig, ijverende tegen koehandel-praktijken, optreden tegen elke poging om zijn synode te brengen tot het accepteren van formules, die camoufleren, dat een synode niets wil terugnemen, maar wel ongemerkt wil veranderen tegenover den één wat als goddelijke wet is gehandhaafd tegenover den ander.

Als dr v. d. Zanden dus hen wint, gebeurt er niets dan een nog eens duidelijk aanzetten van de duimschroeven van 1944 of een algeheele herroeping van wat toen gebeurd is en een openlijk in toetsing geven van alles wat na 1944 over en weer gebeurd is. Nog altijd zijn er geschorsten — in den hemel. K. S.

KERKNIEUWS

Aangenomen naar
Valthermond, cand. J. de Feijter te Axel.

Beroepen te
Zaamslag, C. Stam te Ermelo.

Bedankt voor
Barendrecht, Garreisweer, Nijkerk, Oosterbeek—Wolfheze,

ZENDING EN EVANGELISATIE

Kleding-, verband- en zeep-actie Soemba.

Het resultaat van deze actie is als volgt: 10000 dubbele stukken huishoudzeep, 1497 stukken toiletzeep, 256 stangen scheerzeep, 247 pakken zeepoeder, 3 staven zeep, 67 pak-